

Bodó Csanád – Hraskó Anna – Szabó Gergely – Turai Katalin Ráhel

Közös dolgaink – kollaboratív írás az oktatásban

Bevezetés

Mi történik, ha az „én” helyét a „mi” veszi át a szövegalkotásban? 2025 novemberében az Eötvös Loránd Tudományegyetemen középiskolai tanárok osztották meg tapasztalataikat arról a folyamatról, amely során diákjaik tizenkét héten keresztül írtak közösen elbeszélő szövegeket.

„Többen is megfogalmazták, hogy ők soha nem írtak eddig mással együtt. És vannak köztük olyan gyerekek, akiknek amúgy irodalmi vénájuk van. Írnak verseket, írnak novellákat. Meg is fogalmazta az egyik gyerek, hogy neki az volt a fura, hogy eddig mindig a saját gondolatait kellett papírra vetnie, és hogy abból kellett kiindulni, hogy én. És most figyelembe kellett venni másnak a gondolatait is, mert hát mégiscsak ez a kettőnk közös dolga” – foglalta össze az egyik részt vevő tanár azt, ahogy a közös írás során a diákok írásról alkotott képe átalakult.

Noha számos szöveg születik közös munka eredményeként – gondoljunk csak a közösen szerkeszthető digitális dokumentumokra és Wikipédia-felületekre, a diktált szövegeket lejegyző íródeákokra vagy *Az ember tragédiájához* hozzáíró Arany Jánosra –, legtöbbször azonban az írásra magányos tevékenységként tekintenek. A kollaborációval létrejövő írásműben a szerzőtársak egyéni tapasztalatai, a világról alkotott különböző elképzeléseik egyesülhetnek egy új, közös alkotásban. A folyamat során a résztvevők egyaránt támaszkodnak egyéni és társas kompetenciáikra, melyeket egymástól tanulva fejlesztenek.

Cikkünk egy olyan kutatásról szól, amely a kollaboratív írás módszertanát kívánja az oktatás minél szélesebb köreibben elterjeszteni. Ennek részeként a leendő tanárok egyetemi szemináriumok keretében ismerkedtek meg a kollaboratív írással. A kurzushoz részvételi kutatás (Park, 2019) is kapcsolódott. A részvételiség itt azt jelentette, hogy az egyetemi hallgatók kutatóként vizsgálták a saját, közösen írt szövegeik megszületésének a folyamatát és az azt kísérő interakcióikat.

Mi a kollaboratív írás?

A kollaboratív írás sokféle meghatározása közül a jelenség általános jellemzőinek a megragadásában Lowry és munkatársai (2004, 72) definíciója vált többek számára kiindulóponttá: „a kollaboratív írás egy közös célra összpontosító csoport által megvalósított iteratív és társas folyamat, amely során egy közös dokumentum létrehozása körül egyezkedés, koordináció és kommunikáció folyik”. Ebben a tág meghatározásban a kollaboratív írás számos aspektusa megjelenik: a tevékenység folyamatjellege, a társas együttműködés jellemzői és eredménye, azaz az írásmű egyaránt. Explicit módon a meghatározás azonban nem fogalmazza meg azt a szempontot, amely több más megközelítés központi eleme: a létrejövő produktumért vállalt közös felelősség (Khuder–Negretti, 2026; Storch, 2013; 2019).

Számos meghatározás szerint a kollaboratív írás nem csupán írástechnika, hanem pedagógiai módszertan is, amely kooperatív tanuláson és társas konstruktivista alapelveken nyugszik. Ebben az értelmezésben az írás olyan társas tevékenységnek tekinthető, amelyet a társadalmi-

kulturális háttérünk formál. A közös írástevékenység, amely során a felek rászorulnak arra, hogy folyamatosan egyeztessék a jelentésalkotással kapcsolatos gondolataikat, hozzájárul ahhoz, hogy egyszerre alkotó és elemző módon viszonyuljanak a szövegekhez. Elbow (2003, 363) megfogalmazása szerint a kollaboratív írás segít „eloszlatni azt a mítoszt, hogy a szövegek varázslatos módon keletkeznek”.



Forrás: Nagy Fanni archívuma

Több kutatás vizsgálta a kollaboratív írás tanulói teljesítményre gyakorolt hatását, főleg az idegennyelv-oktatás kontextusában (például Storch, 2013). Ezeknek az eredményei azt mutatják, hogy a kollaboratív írás során egyszerre fejlődnek a diákok társas készségei és egyéni képességei: a kollaboratív írás javítja az írás minőségét, a tanuló önértékelését, valamint az egyéni írási teljesítményre is jelentős hatással van. Ugyanakkor korábban kevés kutatás foglalkozott a kollaboratív írásnak az iskola meghatározó tanítási nyelvén való alkalmazásával. Arra is kevés figyelem irányult, hogy milyen hatással van a tanulók egyéni és társas készségeire, ha különböző szociokulturális háttérű diákok írnak együtt szöveget.

A kutatásunkról

Kutatásunk a kollaboratív írás középiskolai alkalmazásának a lehetőségeit keresi; a magyar nyelven megszülető közös írásművek létrehozásának a folyamatát az általunk kialakított keretek között vizsgáljuk. Kidolgoztunk egy olyan 12 hetes programot, amelyet öt magyarországi középiskolában, több mint 100 diák és pedagógusuk részvételével valósítottunk meg. A tanulók hétről hétre párosával írtak előre megadott témákról történeteket. Ezeken az alkalmakon nem a létrejövő írásműveken, hanem az írás folyamatán volt a hangsúly. Kutatásunk főleg arra irányult, hogyan jön létre az együttműködés két résztvevő között. A kutatócsoport munkájáról honlapunkon adunk tájékoztatást: <https://kollab.elte.hu>.

A középiskolai program mellett a kutatócsoport tagjai, Bodó Csanád, Jenei Kamilla és Szabó Gergely egyetemi kurzusokat is tartottak tanárszakos hallgatóknak. A kurzus célja az volt, hogy a leendő pedagógusok saját írásélményen keresztül ismerkedhessenek meg a kollaboratív írás módszerével, és közösen gondolkodjanak annak (közép)iskolai alkalmazásáról. A szemináriumokhoz kutatás is kapcsolódott, amelynek részeként a hallgatók a saját írástevékenységüket elemezték. Cikkünk a kutatás ezen részébe enged bepillantást (a részletesebb eredményekért lásd Szabó és munkatársai, 2024; Szabó et al., 2026).

A szemináriumok első harmada a közös írásról szólt. Szinte minden hallgató számára ez volt az első alkalom, hogy másokkal közösen alkottak szöveget. A hallgatók négy héten keresztül három fős csoportokban közösen írtak történeteket, miközben az írás közbeni társalgásaikról a beleegyezésükkel hangfelvétel készült. Ezt követően a részvételi szemléletmódot követve a hallgatók az oktatókkal közösen a hangfelvételek leiratait elemezték. A cél az volt, hogy a tanárszakos hallgatók kutatóvá válva mélyebb betekintést nyerjenek a kollaboratív írás folyamatába, és reflektálttá tegyék annak a folyamatnak a lépéseit, ahogyan a szövegeik létrejöttek. Az írás közbeni társalgásaik leiratát elemezve a hallgatóknak meg kellett egyezniük abban, hogy mit tartanak fontosnak az írásmű létrejöttében. Fő szempontként az írásfolyamat különböző lépéseit kellett azonosítaniuk. Ehhez nem kaptak előzetes támpontokat, hanem saját kategóriarendszert kellett kialakítaniuk. Ez az elemző munka és a közben kialakult viták hozzájárultak ahhoz, hogy a leendő tanárok a saját írásfolyamatukat reflektálttá tegyék, és akár olyan tevékenységeket is a közös írásfolyamat fontos és hasznos részeként értelmezzenek, amelyről korábban nem gondolkodtak így. Az alábbi idézetben Zsófi, az egyik álnévvel megnevezett egyetemi hallgató emeli be a közös gondolkodásba a *sztorizgatás* kérdését, amit ő (és a csoportja) a közös szöveg megalkotásának szerves részeként értelmez:

„az ötletelés az minden, ami még csak gondolatként fölmerült, és egyébként emellett volt egy, amit csak sztorizgatásnak jelöltünk. Tehát ami kapcsolódik, nem magánbeszélgetés, de nem egy konkrét gondolat, hogy akkor most a tanár az úr legyen vagy tanárnő. Hanem hogy nekünk milyen kedvenc tanáraink voltak, és ők milyen karakterek voltak, és belőlük milyen karaktert lehetne összegyűrni adott esetben. Tehát olyan sztorizgatás, ami kapcsolódik és előrébb visz.”

Zsófi elmondása szerint, amikor történetet írnak elképzelt kedvenc tanárukról, akkor a szerzőtársak elkerülhetetlenül elkezdik egymással megosztani saját tapasztalataikat a tanáraikkal kapcsolatban. Így a személyes történetek a kollaboratív írással való szövegalkotás fontos részét képezik. Zsófi érvelését az óra minden résztvevője elfogadta. Egyikük hozzátette, hogy a személyes történeteket úgy is értelmezhetjük, mint az *én*-nek a szövegbe való bevonódását. A résztvevők abban is egyetértettek, hogy a *sztorizgatás*-nak a kollaboratív írás során pedagógiai jelentősége van. Ezáltal a diákok spontán módon jobban megismerik egymást. A sztorizgatás lényege, hogy kapcsolatot teremt a kollaboratív írás és a személyes élmények

megosztása között. Ez hozzájárul ahhoz, hogy a szöveg tényleg közössé váljék – még akkor is, ha az elhangzott történeteknek csak egy része kerül bele végül a közösen létrehozott írásműbe. A hallgatók értelmezése szerint a sztorizgatás tehát nem elfecsérelt idő vagy az írásról a figyelmet elterelő, a feladat elvégzését lassító tevékenység. A sztorizgatás elősegíti a történet közös alakítását és az együttműködést.

Összefoglalás

Dolgozatunkban a kollaboratív írás kapcsán arra mutattunk rá, hogy már akár néhány alkalomból álló fejlesztéssel is pozitív változást lehet elérni azok körében, akiknek nincsen nagy jártasságuk a közös írás gyakorlatában. A változás része lehet, hogy a fejlesztésben részt vevő diákok, tanárszakos egyetemi hallgatók vagy középiskolások új tudást alakítanak ki az írás folyamatáról. Ez a tudás sokrétű lehet. A résztvevők felismerhetik, hogy milyen jelentősége van a közös munka során az ötleteik megosztásának. Arról is tapasztaltuk alakulhat ki, hogy a kollaboratív írás mint interperszonális tevékenység miként járul hozzá egymás megismeréséhez. Mindezt a közös írás önmagában is elősegíti, miközben a folyamat megbeszélése az összegyűlt tapasztalatok elmélyítésével teszi az együttműködést reflektálttá. Ahogy kutatásunk során az egyetemi hallgatókkal közösen hoztuk létre az írásról való tudást, a diákok közös írása is új tudást teremthet. És az egymásról való tudás elmélyítése révén közösséget is.

Köszönetnyilvánítás

Kutatásunk az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programjának támogatásával, az MTA–ELTE Kollaboratív Írás Kutatócsoport keretében valósult meg. Köszönettel tartozunk a kutatásban való aktív részvételükért a velünk együttműködő pedagógusoknak, különösen Béresné Timár Andreának, Horváth Kittinek és Lovász Erzsébetnek, valamint a tanárszakos egyetemi hallgatóknak, Boda Katának, Huszár Boglárkának, Kaulics Krisztina Veronikának, Kulcsár Kornéliának, Marczell Somának, Nádas Rózáknak, Vlasits Laurának, Székely Anna Rékának, Zsubrits Adélnak és további tizennégy hallgatótársuknak, akik nem kívánták, hogy nevüket feltüntessük.

Felhasznált irodalom

Elbow, Peter (2000): *Everyone can write. Essays towards a hopeful theory of writing and teaching*. Oxford, Oxford University Press.

Khuder, Baraa–Negretti, Raffaella (2026): *Collaborative writing regulation: a comparative case study of co-regulation and socially shared regulation in higher education*. Higher Education, 91, 677–699. <https://doi.org/10.1007/s10734-025-01437-9>.

Lowry, Paul B–Aaron Curtis–Michelle René Lowry (2004): *Building a taxonomy and nomenclature of collaborative writing to improve interdisciplinary research and practice*. The Journal of Business Communication 41, 1, 66–99. <https://doi.org/10.1177/0021943603259363>.

Park, Peter (2019): Mi a részvételi kutatás? In: Udvarhelyi Éva Tessza–Dósa Mariann (szerk.): *A kutatás felszabadító ereje. A részvételi akciókutatás elmélete és gyakorlata*. Budapest, Napvilág Kiadó, 23–45.

Storch, Neomy (2013): *Collaborative writing in L2 classrooms*. Bristol, Buffalo, Toronto, Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781847699954>.

Szabó Gergely–Boda Kata–Marczell Soma–Bodó Csanád (2024): *Kollaboratív írás a tanárképzésben: egy részvételi pilotvizsgálat tanulságai*. Anyanyelv-pedagógia 17. évf., 2. sz., 40–57. <https://doi.org/10.21030/anyp.2024.2.3>.

Szabó Gergely–Turai Katalin Ráhel–Bodó Csanád (2026): *Shared authorship in the making: Students' perspectives on collaborative writing*. Linguistics and Education 91, 101490. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2025.101490>.